BUITEN

24E JAARGANG Nº. 8 *ZATERDAG 22 FEBRUARI 1930*

Foto J. C. Steenbergh

HET ROKIN TE AMSTERDAM. GEZICHT IN DE RICHTING LANGEBRUG EN DAM

BUITEN
Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redactrice: *RO VAN OVEN*

INHOUD:

JASPER VELLACOT, FILANTROOP, DOOR WILLIAM J. LOCKE (1) . . . . . BLZ. 86
HET ROKIN TE AMSTERDAM (GEÏLL.) . . . BLZ. 85, 88—91
LINDERHOF (SLOT), (GEÏLL.), DOOR G. H. KNAP BLZ. 90—93
TAKASEBUNE, DOOR R. MORI . . . . . BLZ. 91
BIJ DEN MALLUMSCHEN MOLEN (GEÏLL.), DOOR KERST ZWART . . . . . BLZ. 94
VLIETBRUG TE LEIDEN (GEÏLL.), DOOR J. G. VAN ES. BLZ. 94—95
WINTERKONINKJE (GEÏLL.), DOOR JOS. RUTING . . BLZ. 95
TORQUATO TASSO (GEÏLL.). UIT HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKY (3) . . . . . BLZ. 95
DE DOOLHOF DER DWAASHEID, DOOR RALPH SPRINGER (25) . . . . . BLZ. 96

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvrage of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Redactrice **Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam,** *stukken voor de Administratie aan de Uitgevers* **N.V. Scheltema & Holkema's Boekhandel en Uitgevers-Mij., Rokin 74—76, Amsterdam,** *Met de toevoeging: ,,Voor de Administratie van het Weekblad Buiten''. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's*

Nieuw verschenen nummers 25 cts., oudere 50 cts.

N.V. SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
EN UITGEVERS-MIJ AMSTERDAM

Jasper Vellacot, filantroop

DOOR WILLIAM J. LOCKE.

EERSTE HOOFDSTUK.

HET was ter gelegenheid der opening door een lid van het Koninklijk Huis van het Groote Hospitaal, dat de voorstad North Ham aan zijn mildheid te danken had, dat zij elkaar voor het eerst ontmoetten.

Jasper Vellacot's blik bemerkte haar tenger figuurtje en het goede, reine gezicht zoodra zij met het Kamerlid van het distrikt en diens vrouw aankwam en hij dacht er over na wie zij wel kon zijn. Als gastheer stond hij boven aan de trap met den conventioneelen rooden looper, om zijn gasten te ontvangen. Over de andere hoofden heenkijkend, zag hij haar naar boven komen en voelde hij dadelijk belangstelling in haar komst. Hij gaf het Kamerlid en diens vrouw de hand en werd aan haar voorgesteld. Hij hoorde haar naam niet goed en voor hij iets kon zeggen, kwam de Burgemeester, schitterend in ambtsgewaad en keten, de trap op en liep zij door. Daarna arriveerden de Vorstelijke personen en moest hij deze rondleiden; maar van tijd tot tijd dwaalden zijn blikken over de fraai uitgedoste menigte, bleven op de vrouw rusten en dan kreeg hij een eigenaardig gevoel van verademing. Enkele malen ontmoetten hun oogen elkaar en hij verbeeldde zich, dat zij zijn blik beantwoordde, deels ernstig, deels guitig. Hij werd ongeduldig onder den hem opgelegden dwang, hij was graag ontsnapt aan de genadige complimenten der hooge personages en de vleiende woorden die zij hem toevoegden, om kalm met haar te kunnen praten. Het leek hem toe, dat hij bij haar rust zou kunnen vinden.

Tot op dit oogenblik had het hospitaal hem geheel in beslag genomen. Het was het meest volmaakte, dat de moderne wetenschap kon bedenken. Hij had een bijna kinderlijk genoegen gesmaakt bij het bestudeeren der plannen: de vernuftige ventileering, de electriciteitsinstallatie, de trechters voor vuil goed, de schitterend ingerichte operatie-zaal. Hij was trotsch geweest op zijn stichting toen hij daar ontvangen werd door de enthousiaste doktoren en den staf van zusters met haar sneeuwwitte mutsjes en boezelaars. Daardoor was hij zelfs verzoend geraakt met de openbaarheid en het officieele gedoe der openingsceremonie. Maar nu voelde hij weer het oude gevoel van loomheid. Het was hem alsof hij, zelf onwezenlijk, zich tusschen schimmen bewoog. De vriendelijke stem van Erskine, den grooten architekt, die alles uitlegde, maakte hem zenuwachtig. Onbewust van wat hij deed, zochten zijn oogen de vrouw en toen hij haar gevonden had, gaf hem dit een onbegrijpelijk gevoel van bevrediging. Hij dacht na over haar leeftijd. Voor in de dertig, dacht hij. Wie was zij? Sir Samuel Dykes, het Kamerlid, stond toevallig naast hem. Hij vroeg het hem en hij vernam, dat zij Lady Alicia Harden was, de dochter van den Graaf van Illingham.

De plechtigheid was bijna afgeloopen. Er werden een paar redevoeringen afgestoken. De eigendoms-papieren werden Burgemeester en Wethouders plechtig ter hand gesteld. Het hospitaal werd geopend verklaard en de Vorstelijke personen dronken genadiglijk een kopje thee en reden weg met groote boeketten bloemen; buiten werden zij toegejuicht door rijen toeschouwers.

Nu verdrongen gasten en officieele personen zich om den schenker om hem geluk te wenschen. Hij sprak weinig; trok zich terug, alsof hij niet gewend was aan groote, officieele bijeenkomsten. Hij scheen zich niets aan te trekken van den indruk, dien hij op de menschen maakte. Zijn lichtblauwe oogen, onder zware wenkbrauwen, keken iederen bezoeker aan alsof hij er niet zeker van was of de uitgestoken hand hem zou begroeten of slaan. Hij was nog niet oud, nog geen veertig, maar hij zag er ouder uit. Sommige menschen vonden Jasper Vellacot een slappen indruk maken. Doch de fijne, opeengeklemde lippen spraken van een sterk karakter en de scherpe groeven in voorhoofd en wangen duidden op zorgen en strijd. Hij was lang en mager en liep eenigszins gebogen. Niemand zou gedacht hebben, dat deze man groote rijkdommen bezat en tal van weldadige instellingen had gesticht.

Hij liep, omringd door een groepje mannen, naar de Direktie-kamer, waar thee geschonken werd. Daar, bij den ingang, stond Lady Alicia Harden. In haar oogen zag hij denzelfden, belangstellenden blik, deels ernstig, deels vroolijk. Hij voelde zich instinktmatig tot haar aangetrokken. Zijn aangeboren schuwheid overwinnend, wendde hij zich van zijn troepje af en sprak haar aan.

„Ik hoop, dat men u een kopje thee heeft gegeven", zei hij op vragenden toon.

„O ja, dank u, uw mooie wit-en-blauw porceleinen zusters hebben mij uitstekend verzorgd," zei de dame glimlachend. Er volgde een stilte. Toen, daar hij voor haar bleef staan, verspreidde de glimlach zich over haar gelaat en lag in haar oogen toen zij vervolgde:

„Ik heb al lang gewenscht kennis met u te maken, Mr. Vellacot. Ik weet zeker, dat u mijn naam niet goed verstaan hebt toen Sir Samuel mij voorstelde. Ik ben Lady Alicia Harden".

„Ik verstond het toen niet" zei hij, „maar ik vroeg er later naar en toen vernam ik hem".

„Ik weet niet of u al eens van mij gehoord hebt", zei de dame „maar ik verlang wel al een jaar lang om u te leeren kennen. Ik heb nooit eerder de gelegenheid gehad u te ontmoeten".

Hij vond, dat zij de zachtste bruine oogen had en de liefste stem ter wereld. Haar licht bruin haar golfde over haar voorhoofd en gaf haar een jeugdig voorkomen. Een oogenblik was het alsof alle geroezemoes om hem heen verstomde en hij niets anders zag dan het lieve, glimlachende gezicht voor hem. Woorden vormden zich in zijn brein en hij moest ze tallooze keeren herhalen: „Zij is de eenige vrouw ter wereld voor mij". Zijn oogen verhelderden.

„Ik ben een gelukkiger mensch dan ik zelf wel wist", zei hij.

„Waarom?" lachte zij. „Omdat u mij een jaar lang ontkomen bent?"

„Omdat gij u voor mij interesseert", antwoordde hij snel. „Ik hoop, dat uw belangstelling niet verdwenen is, nu gij mij ontmoet hebt".

„Er moeten heel wat menschen zijn, die met iemand in uw

positie kennis willen maken — menschen die hulp komen vragen. Hoe weet u, dat ik niet zoo iemand ben, Mr. Vellacot?"

Hij glimlachte en Lady Alicia was getroffen door de verandering in zijn gezicht. Het was als een zonnestraal over een rotsachtig landschap.

„Ik kan dat al van verre op hun gezichten lezen", zei hij. „Iedere diersoort bezit een instinkt dat ze waarschuwt bij de nadering van een vijand. In uw geval heb ik den heelen middag gewenscht naar een gelegenheid om met u te praten. Ik verzeker u, dat het zoo is", voegde hij er aan toe, op zijn openhartige, ernstige manier.

„Terwijl gij u koesterde in den glimlach van vorstelijke personen?"

„Ik ben aan zoo iets niet gewend", antwoordde hij „en ik heb een gevoel alsof ik die glimlachen onder valsche voorwendsels aanvaard. Ik had veel liever zelf het hospitaal stilletjes geopend — was alleen hier gekomen om de eerste patienten te ontvangen".

„U kunt u niet onttrekken aan de openbaarheid die onzen tijd kenmerkt", zei Lady Alicia. „U hebt er een hekel aan, evenals ik; maar wij moeten het verduren. De heele wereld verlangt er naar en wij kunnen ons toch niet tegen de heele wereld verzetten, wel? Ik zie, dat Lady Dykes mij wenkt, dat ze weg gaan. Het spijt mij. Zou ik u mogen verzoeken mij eens te komen opzoeken? Mijn verlangen kennis met u te maken is mijn excuus".

„Het zou mij een groot genoegen zijn", antwoordde hij.

„Dan zal ik u een uitnoodiging zenden. Waar moet ik ze heen sturen?"

„Ik woon in Gower Street", zei hij .

„Gower Street?" riep Lady Alicia onwillekeurig uit; toen beet zij zich op de lippen en bloosde om die kleine ongemanierdheid. Maar het was een vreemd adres voor den bezitter van vele millioenen.

Hij glimlachte. „Ik woon daar niet op kamers", zei hij. „Ik bewoon het heele huis, feitelijk twee huizen, doorgebroken en tot één vereenigd. Het is een rustige buurt. Bovendien dicht bij de métro en de bussen en dus gemakkelijk. Misschien moest ik niet in Gower Street wonen, maar ik vind 't prettig".

„Neem me mijn onbeleefdheid niet kwalijk", zei ze, hem de hand toestekend „en komt u mij opzoeken als bewijs, dat u ze mij vergeeft".

Zij volgden Sir Samuel en zijn vrouw naar de vestibule. Jasper voelde zich trotscher nu hij zoo naast haar liep, dan op eenig ander uur van den dag. Zij was vorstelijker dan een der vorstelijke personages. Zij hield het hoofd zoo mooi omhoog. Haar ooren waren klein en teer. En zij keek de wereld eerlijk in het gelaat.

Zij keek rond en door een open deur naar een der zalen met de lange rijen witte bedden.

„Mooi werk zooals dit, moet u zeer gelukkig maken", zei ze.

Hij keek haar veelbeteekenend aan.

„Het is altijd goed voor een mensch te doen, wat hij als zijn plicht beschouwt", antwoordde hij. „Maar geluk—".

Hij zweeg, omdat hij de juiste woorden niet kon vinden, nauwelijks wist wat hij zeggen wou. Hij kon haar niet zeggen hoe heerlijk hij die paar laatste oogenblikken had gevonden. Noch haar uitleggen welk een last zijn rijkdom op hem legde.

„Ik acht mij gelukkig, omdat gij mijn hospitaal roemt", zei hij ten slotte.

„Ik vind het prachtig", zei ze met overtuiging. „En nu wil ik u er aan herinneren, dat u mij heelemaal niet gevraagd hebt, waarom ik zoo graag kennis met u wou maken".

„Ik heb er niet over nagedacht".

„En ook niet waarom ik u tien minuten na die kennismaking geïnviteerd heb om mij te komen bezoeken".

„Dat is zoo".

„Het was om mij als nicht aan u voor te stellen", zei Lady Alicia.

„Mijn nicht!" herhaalde hij en bleef staan. Het meisje knikte.

„Mijn moeder heette Vellacot — geen veel voorkomende naam — en haar broer, mijn oom, heette Jasper, wat ook geen alledaagsche naam is. Hij is jong naar Australië gegaan, heeft daar een wild leven geleid en wij hebben nooit meer iets van hem gehoord. U bent te jong om mijn oom te zijn, maar het is ondenkbaar, dat een Jasper Vellacot uit Australië niet zijn zoon zou zijn. Dus denk ik dat u mijn neef bent".

Hij staarde haar eenigen tijd aan en werd doodsbleek.

„Ik heb nooit geweten, wie mijn vader en moeder waren", zei hij. „Ik ben een vondeling. De eenvoudige menschen, die mij grootbrachten, vertelden mij, dat ik Jasper Vellacot heette. Maar zij stierven, toen ik nog heel jong was en toen kwam ik in andere handen. Ik heb altijd dien naam als den mijne gebruikt — maar ik kan uw neef niet zijn — dat is niet mogelijk".

„Maar u moet het wel zijn. Dat u een vondeling bent, bewijst het. Bovendien is het romantische altijd waar. Ik zie geen schijn of schaduw van twijfel", sprak het meisje, terwijl zij met hem naar de deur liep.

Hij kuchte en bevochtigde zijn lippen met zijn tong. „Het is onmogelijk", zei hij zacht.

„U moet het u niet zoo aantrekken", merkte zij op. „Ik zou een heel aannemelijke nicht zijn".

„U bent de dochter van den Graaf van Illingham", zei hij.

„Vader is een heel fatsoenlijk mensch", lachte zij. „Als wij eens bij elkaar zijn, praten wij er nog wel eens over".

Hij bracht haar naar den auto waar sir Samuel en Lady Dykes haar wachtten. Hij mompelde eenige beleefdheidstermen. Toen hij de trap op liep, veegde hij zich het zweet van zijn voorhoofd.

„Mijn God, dat is verschrikkelijk!" zei hij zachtjes.

Een kleine man, met kort geknipt haar, een gezicht als een gehavende vogel en met een dunne, grijze snor schoot uit een hoek van de vestibule op hem af en keek hem door een gouden bril bezorgd aan.

„Jasper, wat is er aan de hand? Je ziet er uit alsof je een spook hebt gezien".

„De schaduw van het onvermijdelijke, Tom". Hij hief zijn hand op toen er een uitdrukking van angst op het gezicht van den vrager kwam. „Neen, dat niet. Ik heb alleen maar mijn bloedverwanten gevonden!" En hij lachte vreugdeloos.

„Ik wist nooit dat je familie hadt".

„Er zijn nog meer Vellacots in de wereld, behalve ik. Een er van heeft zich als familie doen kennen".

„Welnu? Wat zou dat dan nog?" De kleine man keek naar hem op met schuin opgeheven hoofd, als een vogeltje. „Wees flink, mijn beste Jasper", vervolgde hij. „Herinner je wat Lady Macbeth tegen haar man zegt: „Dingen, die niet verholpen kunnen worden, moet men uit zijn gedachten bannen". En jij bent geen Macbeth, Jasper".

„Toch kunnen mijn spoken terugkeeren en den een of anderen dag aan mijn tafel plaats nemen, Tom", zei de millionair.

„Dan eet ik ze op met olie en azijn. Ze beteekenen niet meer dan een salade. Pieker daar nu maar niet meer over. Ga schitteren tusschen al die andere sterren, die jou ter eere hier zijn gekomen".

Hij klopte den millionair goedig op den schouder en Jasper ging lachend weg. Tom Cadby zag hem na en wendde zich toen tot een verpleegster, die, tegen een der pilaren geleund, het tooneel had gezien.

„Als iemand u ooit vraagt of u wel eens de reïncarnatie van den Heiligen Franciscus van Assisi gezien hebt", begon hij met het hoofd naar Vellacot wijzend, „kunt u „ja" zeggen. Ziet u hem maar eens goed aan. Gij zult nooit weer zijn gelijke zien".

„Ik ben zijn secretaris en ik heet Cadby. Ik heb zeker al het genoegen gehad met u te correspondeeren. Ik zou mijn ambt niet willen ruilen voor dat van Eersten Minister. Niet slechts omdat ik den heelen boel in de war zou sturen — ik vrees, dat ik Jasper Vellacot's zaken al genoeg bederf — ik ben heelemaal niet knap — maar — hebt u ooit een engel gediend wiens vleugels onder een flanelletje verborgen zaten?"

De verpleegster lachte. Maar daar zij een jonge vrouw was, die al heel wat desillusies had gekend, werd zij spoedig ernstig.

„Ik wou, dat ik uw enthousiasme kon bezitten", zei ze.

„Als u ooit in moeilijkheden zit, kom er mee bij Mr. Vellacot en u zult het krijgen", antwoordde Cadby. „Ik was een zwerver in Australië toen Mr. Vellacot mij vond. Hij nam me bij zich in huis, verzorgde en voedde mij toen ik ziek was en kleedde mij toen ik niets anders bezat dan een oude, goedkoope editie van Shakespeare, die ik, den Hemel zij dank, op den huidigen dag nog heb — en toen was hij bijna even arm als ik. Want zijn farm was slechts zwart stof, waar niets op wou groeien. En hij besproeide ze met zijn tranen en ik met mijn zweet. En eens op een dag komt er een man aanrijden, die mijningenieur is van zijn vak.

(Wordt vervolgd)

Foto C. J. Steenbergh

ZOOALS HET ZAL ZIJN ALS HET ROKIN WORDT GEDEMPT TUSSCHEN DAM EN LANGEBRUG

HET ROKIN TE AMSTERDAM

Aan den Gemeenteraad van Amsterdam.

MET hartstocht wordt opnieuw de strijd gestreden, die al in 1914 de gemoederen in Amsterdam in beweging heeft gebracht. De illustraties bij dit artikel gevoegd, getuigen ervan. Want ze werden in 1914 reeds in Buiten opgenomen, om de mogelijke gevolgen van een demping onder de oogen te zien. Corn. J. Gimpel, helaas te vroeg overleden, schreef er bij met al de liefde, die hij oud-Amsterdam toedroeg. ☒ Oud-Amsterdam heeft zich intusschen ontwikkeld tot een nieuw-Amsterdam, waaraan vooral door het moderne verkeer eischen worden gesteld, die de stad nog tot den aanvang der 20ste eeuw niet kende. En met luider stem wordt den volke kond gedaan: „Het Rokin moet gedempt, ter wille van de eischen, die het moderne verkeer stelt!" ☒ Maar zijn die eischen inderdaad zoo dringend, dat, met voorbijzien van alle andere mogelijkheden het water, dat eeuwen lang de hartader van het Amsterdamsche verkeer is geweest, moet worden gedempt. Als we zien naar de resultaten van demping van andere stadsgrachten, dan behoeven we werkelijk uit een oogpunt van schoonheid niet verlangend te zijn naar den ondergang van het Rokin. Zie den Overtoom! Zie Spui en N.Z. Voorburgwal! Er zal wel niemand gevonden worden, die de schoonheid bevorderd vindt door het verdwijnen van de grachten, welke Overtoom, N.Z. Voorburgwal en N.Z. Achterburgwal eenmaal door pittoreske schoonheid Amsterdam luister deden bijzetten, terwijl de later ontstane „boulevards" niet anders dan wanhopig banale verkeerswegen kunnen worden geacht. ☒ Maar het Rokin is niet schoon, hooren we de voorstanders der demping zeggen. Inderdaad, de modderpoel, die vooral des zomers onze ergernis opwekt, is niet schoon. Maar weten de 20ste eeuwsche Amsterdammers zich dan niet te herinneren dat eenmaal het Rokin geen drijvende vuilnisbelt is geweest? Nog in het begin der twintigste eeuw zorgden groote riolen voor de verbinding tusschen Rokin en Damrak, riolen die moesten verdwijnen, toen de beurs van Berlage werd gebouwd. Die verdwijning was een noodzakelijkheid, waartegen niets viel in te brengen?! Had men toen de riolen, die het Rokin voor vervuiling behoedden, niet om het gebouw kunnen heenleggen? En was 't noodzakelijk Berlage's beurs te zetten op de plaats, waar ze zich thans verheft? Als indertijd het Gemeentebestuur den Raad gewaarschuwd had, dat door het bouwen van de beurs op deze plaats de ricolverbinding met het Rokin moest vervallen en dientengevolge vervuiling van het Rokinwater niet te ontgaan was, dan zou de Raad het Damrak, zooals het zich toen vertoonde, hebben behouden en teruggekomen zijn van zijn besluit om de Beurs in de rooilijn van het Damrak te plaatsen. Voor een millioen zou men de huizen aan de Warmoesstraat hebben kunnen koopen, waardoor dit alles vermeden had kunnen worden. Immers de heeren wijlen von Glahn en de Flines hadden deze perceelen voor een millioen in handen weten te krijgen en boden hun verkregen recht zonder vergoeding voor henzelf aan de Gemeente aan. Maar nu dit eenmaal geschied is en we ons hierin dienen te schikken, nu meenen we, dat de moderne techniek ver genoeg is gevorderd, om ook thans nog verbindingsriolen tusschen Rokin en Damrak aan te leggen, b.v. onder de Beursstraat [1]). De aanleg zal kostbaar zijn, maar zeker zal het dempen van het Rokin niet minder kosten. ☒ Het lijkt intusschen wel of sinds het dempen van het Damrak het Gemeentebestuur van Amsterdam alles heeft gedaan om de publieke opine zoo te bewerken, dat deze de demping als een onontkoombare noodzakelijkheid is gaan zien. ☒ Want waarom heeft men nooit één poging gedaan om het Rokin gelijk het Damrak, van een behoorlijk asphaltdek te voorzien, waarom heeft men de zijstraten, die op het Rokin uitkomen, evenmin geasphalteerd? Waarom is de verlichting van het Rokin beneden peil, erger dan van de straten in de kleinste provinciestad? Waarom werd nooit zelfs een proef genomen met éénrichtingsverkeer? Al dient toch te worden erkend, dat op de levendige zijde alleen ruimte is voor drie auto's en twee trams naast elkaar, dat dus, daar de trams geen onafgebroken file vormen, er ruimte genoeg is om uit den weg te komen. De stagnatie, welke door de overigens voortreffelijke techniek der verkeerspolitie op enkele uren van den dag wordt veroorzaakt, op het Muntplein, bij het Spui en bij den Dam, wordt volkomen ten onrechte geweten aan de zoogenaamd geringe ruimte op het Rokin. Want al ware die ruimte tienmaal grooter, die periodieke stagnatie blijft toch nood-

[1] Ook een electrische pompinstallatie, gelijk dezer dagen ir. de Bie Leuvelink Tjeenk in het Handelsblad voorstelde, zou een vereenvoudigde oplossing van het vervuilingsvraagstuk beteekenen.

Foto C. J. Steenbergh

HET ROKIN TUSSCHEN DAM EN LANGE BRUG ZOOALS HET IS

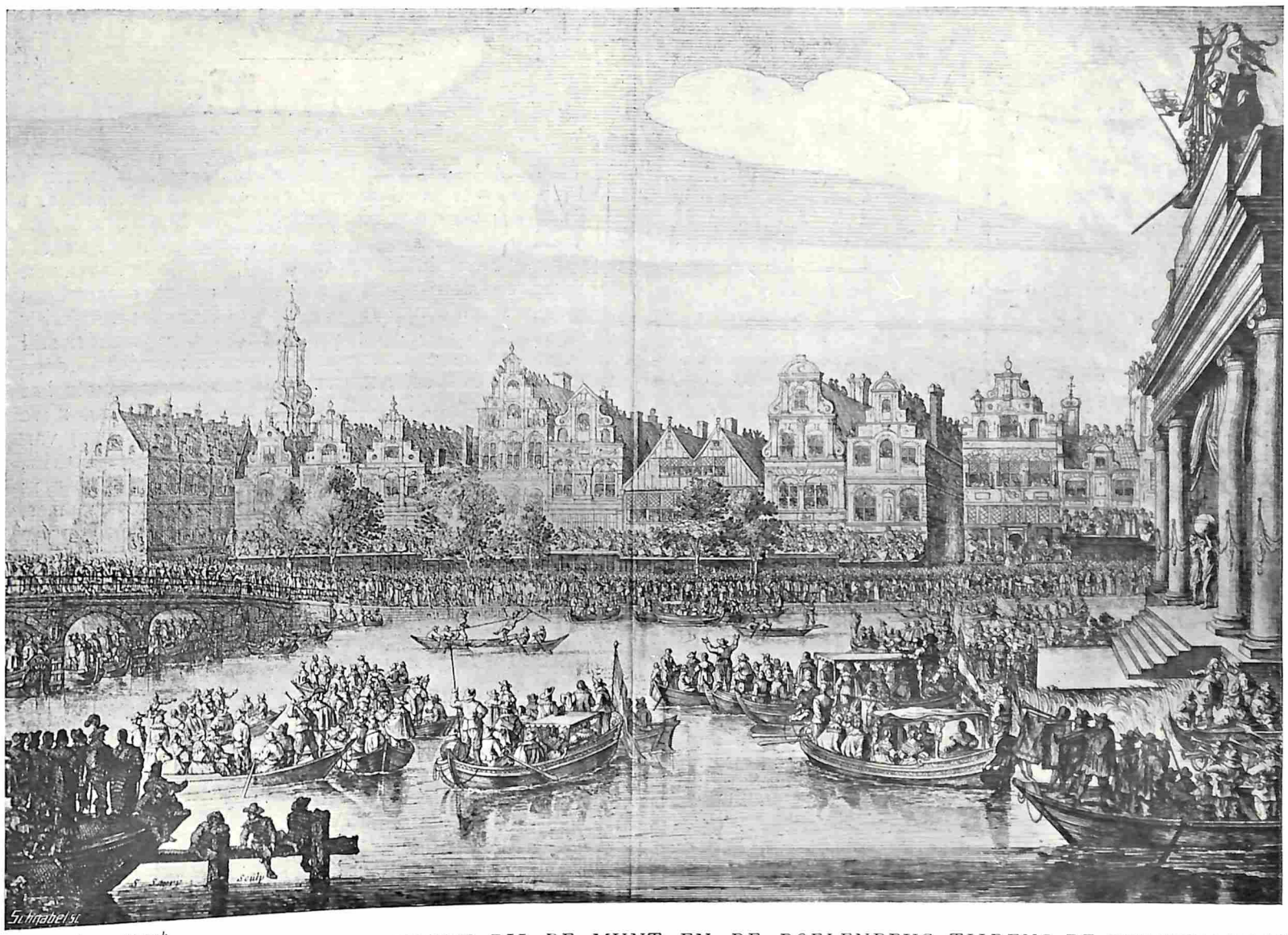

Foto C. J. Steenbergh

HET ROKIN TE AMSTERDAM. GEZICHT BIJ DE MUNT EN DE DOELENBRUG TIJDENS DE FEESTEN VOOR MARIA DE MEDICIS 1638

(Naar de ets van Savry)

Foto C. J. Steenbergh

ZOOALS HET ZAL ZIJN. HET GEDEMPTE ROKIN TUSSCHEN LANGE BRUG EN MUNT!

zakelijk. ☒ Men zegt: Er is parkeerterrein voor auto's noodig. Best. Maar is daarvoor geen ruimte op Spui en N.Z. Voorburgwal? Zou er ook geen ruimte te vinden zijn op den Dam, waar thans het rotstuintje een aanfluiting is van Amsterdams karakter? ☒ Nog eens, Amsterdams binnenstad ontleent een groot deel van haar zeer bijzondere schoonheid aan het water. Zonder volstrekt radicale veranderingen in heel den opbouw van die binnenstad is 't onmogelijk haar te veramerikanisceren. Laten we haar dan niet schenden, door haar in haar meest karakteristieke schoonheid te verminken. Zelfs al lijkt deze schoonheid op het eerste gezicht misschien overdreven. Want al is het Rokin met water niet een van de mooiste Amsterdamsche grachten, zonder water zal 't van onovertroffen leelijkheid zijn. Immers de schoonheid der gevels — heel enkele uit vroeger eeuw uitgezonderd — kan onmogelijk door iemand, zelfs door den meest volslagen verkeersmaniak worden bewonderd. Het Rokin blijve gehandhaafd, met behoorlijke rioleering, met een geruischlooze wegbedekking, met parkeerterreinen op Spui en Dam. Dan zal het verkee- gebaat en de schoonheid bevorderd worden. ☒ Het vuur zal den Raad na aan de schenen gelegd worden. De leden mogen echter wel bedenken, dat de mooiste boulevards alle op elkaar gelijken en zelfs de Champs Elysees, mits er ruimte en geld aan besteed kan worden, verrassend gelijkend na te bootsen is. De Amsterdamsche grachten en die van onze andere steden zijn, evenmin als de kanalen van Venetië en dergelijke, niet na te bootsen, omdat zij alle een geheel eigen karakter hebben. Wat daarvan weggenomen wordt is dus onherroepelijk verloren. ☒ Als de Raadsleden zich laten verleiden om tot de demping te beslissen, dan laden zij zich het verwijt van een toch zeker eens te komen kunstlievend nageslacht op zich, de hun toevertrouwde schoonheid verwoest te hebben. Hetzelfde verwijt dat thans nog de puselijken despoten treft, die de prachtige gebouwen van het oude Rome tot ruïnen hebben gemaakt, door van het materiaal hun paleizen te bouwen. Want de opvatting, dat het steeds barbaren zouden zijn, die vroeger kunstwerken hebben vernietigd, is onjuist. Michel Angelo drukte het ten opzichte van de ruïne van het Kolosseum zoo juist uit met de woorden: „Dat hebben niet de Barbarini gedaan, maar de Berberini" (een bekend Romeinsch geslacht dat Pausen met hunne nepoten heeft opgeleverd). Ook in vroegere tijden waren het de zoogenaamde beschaafde inwoners, die om een of andere ingebeelde noodzakelijkheid of uit gebrek aan waren schoonheidszin de vroegere schoonheid vernietigden. ☒ Moge onze tijd hiermee hebben afgedaan.

LINDERHOF

(*Slot*)

MAAR het liefst bleef hem Linderhof. ☒ Tusschen de met woud begroeide bergen rijst het lichte slot op; voor den trappenopgang een breed aangelegde vijver waarin, hoog als het slot zelf een fontein opspuit. ☒ Daarbinnen een wijde hal, met de teekenen van den zonnegod aan den zolder. En daarachter, daaromheen een reeks van kleine en groote zalen die allen uitdrukking gaven aan deze eene lust; door het nabootsen van den stijl van den Franschen Lodewijk XV, ook diens tijd te doen herleven. ☒ In de eetzaal, waar alles purper en goud is, het buffet bedekt onder het vele verguldsel, staat een marmere tafel. Onder de eetzaal is de keuken, en bij den aanvang van de maaltijd rijst de tafel, met een keur van spijzen bedekt, uit den grond op. ☒ Hier ontving Ludwig zijn tafelgasten; geestverschijningen, de twee Fransche koningen en hun dames, die hij, met de hoofsche vormen van dien tijd vele zalen ver tegemoet ging. ☒ In de werkkamer op de beide schoorsteenmantels, ruiterstandbeelden van Lodewijk XIV en Lodewijk XV. Voor het vuur twee gulden schermen in pauwenvorm. Want één dier was er dat dezen in zich zelf gekeerden koning ontroerde; de Pauw. Niet de zwaan, niet de valk; ook niet de leeuw waren hem het koninklijkste dier. Schoonheid was hem een ideaal; en was niet de pauw het schoonste meesterwerk der schepping? Met duizend oogen ziet hij in de eeuwigheid; hij is het zinnebeeld van de onsterfelijkheid; hij is, met een gekroond hoofd, het symbool der koninklijke macht — hij is, als deze, onsterfelijk. ☒ Tusschen de groote zalen, tallooze kabinetten; allen in ronde vorm gebouwd; aan de wanden pastels. Een blauw, een zilver, een lila, een rosa kabinet; zijde en goud. Rond de portretten reeksen van kostbaar polychroom porcelein. ☒ En in de twaalf meter lange slaapkamer is op het plafond een apotheose van Lodewijk XV aangebracht; Apollo met de zonnewagen. En op de schoorsteenmantel twee zonnepaarden uit wit cararisch marmer. ☒ Blauw licht valt hier door de ramen naar binnen; de dood verscheen dezen koning bloedrood of in witte gewaden. Maar de slaap is blauw; als een nar, in bonte kleeren

Foto C. J. Steenbergh

ZOOALS HET IS. HET ROKIN TUSSCHEN LANGEBRUG EN MUNT MET OUDE TURFMARKT

komt de god van den slaap naar binnen gesprongen; maar hem, den koning zal hij in blauw verschijnen. ℵ . . . . En zelfs dezen vorst, die om der wille van zijn ideaal, alles wat om hem was vergat, heeft het harde geld aan banden gelegd. Want de blauwe verf in de troonzaal van Neuschwanstein moet lapislazuli voorstellen, en de gobelins in Linderhof zijn ten deele schilderwerk op ruw linnen! ℵ Want niet alleen de lust is voldoende in 1870 een tweede Versailles uit de grond te tooveren!

G. H. KNAP

TAKASEBUNE

Door Dr. med. & litt. R. Mori, geboren 1860, gestorven 1922. Was officier van gezondheid in het Japansche leger, tot luitenant-generaal van den geneeskundigen dienst opgeklommen. Een der beste Japansche kenners van het Duitsch. Heeft veel oorspronkelijk werk geschreven en bovendien naam gemaakt met prachtige vertalingen uit het Duitsch in het Japansch. Bekende schrijver en dichter uit de Meiji-periode (1668—1912). Naverteld door J. B. Snellen.

TAKASEBUNE zijn kleine scheepjes op de Takase-rivier bij Kyōto. ℵ In den Tokugawa-tijd (1600—1868) had men in Japan naast andere meer of minder gruwelijke straffen die van verbanning in verschillende graden. In Kyōto was het gewoonte dat de familieleden van een tot verbanning veroordeelden misdadiger naar de gevangenis mochten komen om afscheid te nemen. Daarna werd hij in een takasebune, onder geleide van een dōshin, een der laagste beambten in het stelsel der Tokugawa's, naar Ōsaka gebracht. Gewoonlijk werd oogluikend toegestaan dat een der naaste familieleden in het zelfde bootje meeging tot Ōsaka. ℵ De veroordeelden waren menschen die eene ernstige misdaad hadden gepleegd, maar niet zelden was deze het gevolg geweest van wanbegrip. Slechte menschen, die anderen had. den gedood, of die brand hadden gesticht om geld te stelen, zag men niet dikwijls in de takasebune, maar wel, om een alledaagsch voorbeeld te noemen, mannen die met een geliefde vrouw samen hadden willen sterven, de vrouw hadden gedood, doch zelf in het leven waren gebleven, en meer dergelijke misdadigers die door verkeerde opvattingen onwillens tot verkeerde daden waren gekomen. ℵ De takasebune vertrok altijd op het uur der avondklokken, gleed tusschen de huizenrijen op beide oevers der rivier door, stak de Kamogawa dwars over, en was dan weldra uit het gezicht verdwenen. ℵ De misdadiger en zijn familielid brachten meestal den nacht door met gesprekken, die, zooals zich denken laat, zelden erg opgewekt waren. De dōshin hoorde die gesprekken aan en kon daardoor dikwijls allerlei omstandigheden te weten komen waar de rechter die de verklaringen van den misdadiger doorlas of in de zaal van het stadsgerecht aanhoorde, niets van wist en nooit achter kwam. Onder die dōshin waren natuurlijk mannen van allerlei slag. Sommigen vonden het alleen maar vervelend, waren zóó koud, dat zij hunne ooren wel hadden willen dichtstoppen om die vervelende verhalen niet te behoeven aan te hooren. Anderen daarentegen trokken zich het leed van den misdadiger zóó aan, dat hun borst zeer deed van medegevoel, maar omdat de dienst het eischte zaten zij doodstil zonder iets te laten blijken. Toch was het een enkele maal voorgekomen dat de dōshin zijn tranen niet had kunnen bedwingen omdat de gesprekken al te veel leed deden vermoeden. Het wegbrengen met de takasebune was dan ook eene dienstverrichting die gewoonlijk niet begeerd werd. ℵ Het gebeurde in de periode Kwansei (1789—1800), toen de oude heer Shirakawa Raku-O in Yedo de teugels van het bewind voerde. ℵ Op een avond, terwijl kersenbloesemblaadjes neerdwarrelden door het dreunen eener tempelklok, werd een merkwaardige misdadiger naar de takasebune geleid. Hij heette Kisuke en was pas dertig jaar. Geen enkel familielid was naar de gevangenis gekomen, dus hij ging alleen aan boord. De dōshin Haneda Shōbei die hem weg moest brengen wist alleen dat hij Kisuke heette en tot verbanning naar een eiland veroordeeld was omdat hij zijn jongeren broer vermoord had. Terwijl hij hem van de gevangenis naar de kade bracht had zijn optreden een diepen indruk op hem gemaakt. Deze magere en bleeke man gedroeg zich zóó waardig, zóó rustig, ja zóó bovenaardsch kalm, dat hij, Haneda Shōbei, de dōshin, zich onwillekeurig afvroeg wat hij zou doen als deze man zich eens zou verzetten. Het zag er weliswaar in het geheel niet naar uit alsof Kisuke zich wou verzetten. Integendeel, hij was zóó onderdanig, zóó in alle opzichten beleefd en gedwee dat Shōbei zich daar in 't geheel niet bezorgd over behoefde te maken. En het was ook geen veinzen of vleierij bij Kisuke. ℵ Shōbei begreep er niets van. Nadat ze aan boord waren gegaan was hij op Kisuke blijven letten met meer dan ambtlijke belangstelling. Tegen den avond was de wind gaan liggen. De dunne wolken die den hemel overdekten, vervaagden

den rand van de maan. Het was een nacht om zich te verbeelden dat de op handen zijnde zomerwarmte als een nevel opsteeg uit de oevers en het bed der rivier. Het was stil, men hoorde slechts het zachte kabbelen van het boegwater. Misdadigers mochten gaan slapen in de takasebune. Kisuke ging echter niet liggen, maar zat zwijgend te kijken naar den hemel waar de sterren helderder of flauwer werden naarmate de maan minder of meer licht verspreidde. Zijn gezicht stond hoopvol, er scheen een zwakke glans over te liggen. Zonder het te laten merken, hield Shōbei steeds de oogen op den veroordeelden man gevestigd. En de gedachte liet hem niet los dat hij nog nooit zoo'n gevangene begeleid had. ℵ Hij verbeeldde zich dat Kisuke's gezicht zóó vroolijk stond alsof hij zou willen zingen of fluiten maar dat hij zich alleen inhield uit eerbied voor hem, den ambtenaar. De onbezorgde, opgewekte uitdrukking in dat gezicht kon Shōbei zich maar niet verklaren. ℵ Shōbei verzonk in gepeins. Hij wist niet hoe dikwijls hij die reis met de takasebune al gemaakt had, maar altijd had hij een vaag gevoel van medelijden gehad met de ongelukkigen die tot zulk een zware straf veroordeeld waren. Maar wat was dit voor een man? Hij zag er uit alsof hij op een plezier-vaart was. Hij was veroordeeld omdat hij zijn jongsten broer vermoord had; misschien was die broer een slechte kerel geweest. Maar hoe het ook zij, dat was toch niet om zich heel gelukkig over te voelen. Zou deze kleine bleeke man een slechtaard zijn zooals er maar weinig op aarde voorkomen, geheel verstoken van alle gevoel van menschelijkheid? Daar zag hij niet naar uit, dat was niet te gelooven. Zou hij dan misschien krankzinnig zijn? Geen sprake van, er was niets in zijn voorkomen en optreden dat daar op wees. Wàt zou die man in zijn verleden hebben, hòe zou hij tot die daad gekomen zijn? Hoe meer Shōbei er over nadacht, hoe minder hij er van begreep. ℵ Eindelijk hield hij het niet langer uit en sprak den man aan: „Kisuke, waar denk je aan?" ℵ „Hai", (= Present!) zei Kisuke beleefd, keerde zich om en ging beter zitten, alsof hij dacht dat hij in de oogen van den ambtenaar iets verkeerds had gedaan en daar nu over zou worden onderhouden. Hij zat nu met het gelaat naar Shōbei gekeerd. Shōbei voelde dat hij iets moest zeggen, dat hij duidelijk moest maken waaròm hij zijn vraag gedaan had, en dat Kisuke moest begrijpen dat het Shōbei de mensch, en niet Shōbei de ambtenaar was die zich tot hem wendde. Daarom zei hij: „Neen, ik heb je eigenlijk niets te vragen. Maar ik heb mijzelf afgevraagd in welke gemoedsgesteldheid je naar je eiland gaat. Ik heb al veel verschillende menschen in deze takasebune weggebracht. Zij waren altijd neerslachtig en zaten gewoonlijk den heelen nacht te huilen met de familie die ze wegbracht. Maar van jou begrijp ik niets. Het lijkt wel of je het prettig vindt om naar een eiland te gaan. Hoe voel je je eigenlijk?" ℵ Kisuke lachte begrijpend. „Dank U voor Uwe belangstelling. Voor anderen zal het gaan naar een eiland wel vreeselijk zijn. Dat kan ik mij indenken. Maar dat gaat alleen op voor menschen die plezier in de wereld gehad hebben. Kyōto is een heerlijke stad, maar ik weet wel dat ik nergens zooveel verdriet heb gehad als juist daar. De overheid is barmhartig geweest en stuurt mij naar een eiland. Al krijg ik het daar ook nog zoo slecht, duivels zullen er wel niet wonen. Overal waar ik tot dusver geweest ben heb ik het slecht gehad. Nu word ik door de overheid naar een eiland gezonden. Wáár ik ook heen gezonden word, zal ik het beter hebben dan vroeger. En daar ben ik dankbaar voor. ℵ Ik ben zwak, maar toch ben ik nooit ziek. Wat mijn werk ook moge zijn op het eiland, ik zal er wel tegen kunnen. Bovendien heb ik tweehonderd mon [1]) kleingeld meegekregen". ℵ Dit zeggende klopte Kisuke op zijn borst. Menschen over wie de verre verbanning was uitgesproken kregen in die dagen tweehonderd mon kleingeld mee. Zoo luidden de bepalingen. ℵ Kisuke vervolgde zijn verhaal. „Ik zal U eens iets vertellen. Ik heb nog nooit zooveel geld bij mij gehad. Als ik werk had, pakte ik altijd flink aan. Maar mijn loon was altijd dadelijk weer op. Zelfs als ik tegen contante betaling mijn eten kon koopen, toch moest ik altijd oude schulden afbetalen ook, zelfs in de voorspoedigste perioden. En daarna kwamen er altijd weer tijden waarin ik moest leenen. Sinds ik in de gevangenis gezet ben heb ik altijd eten gehad zonder er voor te werken, en daar voel ik mij bezwaard over. Dat geeft mij een onaangenaam gevoel. En toen ik uit de gevangenis kwam heb ik bovendien nog die tweehonderd mon gekregen. Die behoef ik nu heelemaal niet aan te spreken omdat ik altijd op kosten van de overheid leef. Ik heb voor het eerst van mijn leven geld van mij zelf. Wat ik op het eiland doen moet weet ik niet, maar ik ben blij dat ik deze tweehonderd mon heb als een spaarduitje". Na dit gezegd te hebben zweeg Kisuke stil. ℵ „Hm", zei Shōbei, want hij was te ontroerd om iets beters te kunnen zeggen. En omdat hij niets beters wist, bleef hij maar zwijgen. ℵ Shōbei liep al naar de veertig. Hij had een vrouw en vier kinderen. Zijn moeder leefde nog en woonde bij hem in. Ze waren dus met z'n zevenen. Zij leefden uiterst zuinig, zóó dat men ze bijna gierig zou kunnen noemen. Hij had geen andere kleeren dan de voor zijn ambt noodzakelijke, en zijn nachtgoed. Maar zijn vrouw was de dochter van een koopman met geld. Wel had zij goede voornemens gehad om met haar mans tractement rond te komen, maar de meer weelderige leefwijze in het ouderlijke huis had haar ongeschikt gemaakt om het zóó zuinig aan te leggen als Shōbei wel gewenscht zou hebben. Op het eind van de maand kon de balans niet kloppend gemaakt worden. En dan haalde zijn vrouw geld uit haar dorp, en maakte dat de balans wèl klopte. Want Shōbei had aan niets zoo'n hekel als aan leenen. Shōbei was niet onkundig gebleven van zijn vrouw's methode van boekhouden. En dat had huiselijke onaangenaamheden ten gevolge gehad.

Foto August Zerle

LINDERHOF. GOBELINZAAL

1) Een mon is ongeveer een honderdste sen. Vergelijking van beide munten gaat natuurlijk nooit geheel op omdat zij tot verschillende geldstelsels en verschillende perioden behooren, maar men men kan er uit begrijpen dat Kisuke met weinig tevreden was.

Shōbei vond het ook vervelend dat de kinderen met de vijf jaarlijksche feesten kleeren ten geschenke kregen die afkomstig waren uit het huis van zijn schoonouders. Hij was er heelemaal niet over te spreken dat op die manier de gaten gestopt werden. En zoo kwam het dat in den huize Haneda, waar overigens weinig aanleiding was om met elkaar te twisten, de vrede toch wel eens een enkele maal verbroken werd. ✠ Shōbei ging Kisuke met zichzelf vergelijken. Als Kisuke geld verdiende, dan moest hij het dadelijk weer uitgeven. Goed beschouwd, ging het bij Shōbei net zoo. Hij gaf zijn tractement aan zijn vrouw, en dan was het onmiddellijk op. Waar Kisuke met eenheden werkte,deed Shōbei het met tientallen,dat was het heele verschil. Kisuke werkte met een andere rij kralen van de soroban [1]) dan Shōbei. Maar Shōbei had geen spaarpenningen die zich lieten vergelijken met Kisuke's tweehonderd mon. Als men doordacht over die kralen van de soroban, dan had Kisuke heusch reden om blij te zijn met zijn spaarpotje, al was het er dan ook een van tweehonderd mon. Tot zoover was het begrijpelijk. Maar het vreemde van het geval was dat Kisuke tevreden scheen te zijn met wat hij had. Hij was al tevreden als hij maar werk had. Had hij dat, dan werkte hij zonder zichzelf te sparen, en was gelukkig als hij genoeg te eten kreeg. Toen hij de gevangenis ingegaan was en eten kreeg zonder er voor te werken, was hij niet alleen verbaasd, maar hij had het onbehoorlijk gevonden. Shōbei begreep dat er behalve die verschillende rijen kralen van het telraam nog een ander onderscheid tusschen hen was. Shōbei's leven op de basis van een te gering tractement bracht hem wel eens in moeilijkheden als inkomsten en uitgaven niet met elkaar in overeenstemming waren. Het was een leven van de hand in den tand. En daardoor was hij nooit tevreden. Het ging tot dusver altijd maar voort, zonder groot geluk of ongeluk, maar wat te beginnen als hij eens ziek werd of plotseling ontslagen? In het diepst van zijn hart vreesde hij altijd voor die mogelijkheid, en vreemd, juist als zijn vrouw met geld uit haar dorp de gaten weer gedicht had, kreeg die vrees de overhand op zijn rustiger oordeel. ✠ Waar zou het verschil wel in zitten? Oppervlakkig beschouwd was het eenige verschil dat Shōbei een gezin had en Kisuke niet. Maar dat was niet juist. — Zelfs al had Shōbei geen gezin gehad, dan zou hij nooit in de gemoedsgesteldheid van Kisuke hebben kunnen geraken. Het verschil zat dieper, dacht Shōbei. Lang zat hij te peinzen, en eindelijk was het hem alsof hij eenig inzicht kreeg in Kisuke's levensopvatting. Als iemand ziek was, dan hoopte hij op genezing. En als iemand niet alle dagen eten kreeg, dan hoopte hij op eten. Als iemand geen spaarpot had, dan hoopte hij op een spaarpot. En als iemand een spaarpot had, dan hoopte hij op meer. En wie zoo doordacht wist niet van ophouden. En Shōbei dacht dat hij in den man dien hij daar voor zich zag, iemand had gevonden die wel had kunnen ophouden. Shōbei keek Kisuke aan alsof hij hem nu pas voor het eerst zag. En het was hem of hij een stralenkrans zag om het opgeheven gelaat van Kisuke. Hij kon zijn oogen niet van hem afhouden en riep opnieuw. ✠ ,,Kisuke-san". Nu voegde hij er ,,san" bij, het beleefdheidswoord, dat echter hij, de dōshin, tegen een misdadiger niet behoorde te gebruiken, maar het was er uit voordat hij het wist. Toen hij het gezegd had besefte hij pas dat zijn manier van aanspreken ongewoon was, maar het was al te laat. ✠ Kisuke, die weer met ,,hai" antwoordde, vond het ook vreemd en keek Shōbei verbaasd aan. Shōbei voelde dat hij iets zeggen moest. ,,Ik heb je van alles te vragen", zei hij. ,,Ik heb gehoord dat je naar een eiland verbannen bent omdat je iemand iets kwaads hebt aangedaan. Wil je mij niet eens vertellen hoe dat gekomen is." ✠ Kisuke was verbaasd. Gehoorzaam zei hij echter: ,,kash'-komarimash'ta" (met genoegen), en begon met zachte stem

Foto August Zerle

LINDERHOF. EETKAMER

1) soroban = telraam, abacus, met rijen kralen voor eenheden jtientallen, enz. Wordt heden ten dage nog druk gebruikt.

te spreken. ⊠ „Ik heb iets vreeselijks gedaan. Maar het gebeurde zonder opzet. Ik kan niet anders zeggen. Achteraf beschouwd is het begrijpelijk dat het gebeurd is. Eigenlijk wist ik niet wat ik deed. Mijn ouders zijn gestorven toen ik nog een kleine jongen was en ik bleef achter met een jonger broertje.

(*Wordt vervolgd*) R. Mori

Bij den Mallumschen molen

Ik min de beemden en 't geboomt',
waar 't klare water lieflijk stroomt.
Daar zit ik neer om wat te rusten
of ga al wandelend mij verlusten.

Zoo zong de Eibergsche dominee Willem Sluyter in de tweede helft der 17e eeuw, als hij de Berkel uit het 1000 meter breede dal van Rekken met zijn bloemige weiden om een hooge esch bij Eibergen door een groene engte zag stuwen waarvan de randen met dicht geboomte en graanakkers waren bezet. Eigenlijk is daar nog niet veel aan veranderd. Wel zijn de hutten met leemen wanden en rieten daken en de mesthoopen in het stadje verdwenen en heeft een nieuw geslacht een nieuwe plaats opgebouwd in een ring van villa's en fabrieken en een „Kapitale" brug over de rivier gelegd, zoodat de Eibergers nu niet meer door de voorde bij het Joodsche kerkhof behoeven te waden. Maar gebleven zijn het wijde grazige dal met den klaren Berkelstroom, de hooge daloevers met de donkere bossche en graanesschen en de Mallumsche watermolen. Bij dien ouden molen bruist het Berkelwater nog altijd door de sluizen en houdt onverpoosd het rad in draaiende beweging waarbij Sluyter voor tweeëneenhalve eeuw peinzend nederzat. Kerst Zwart

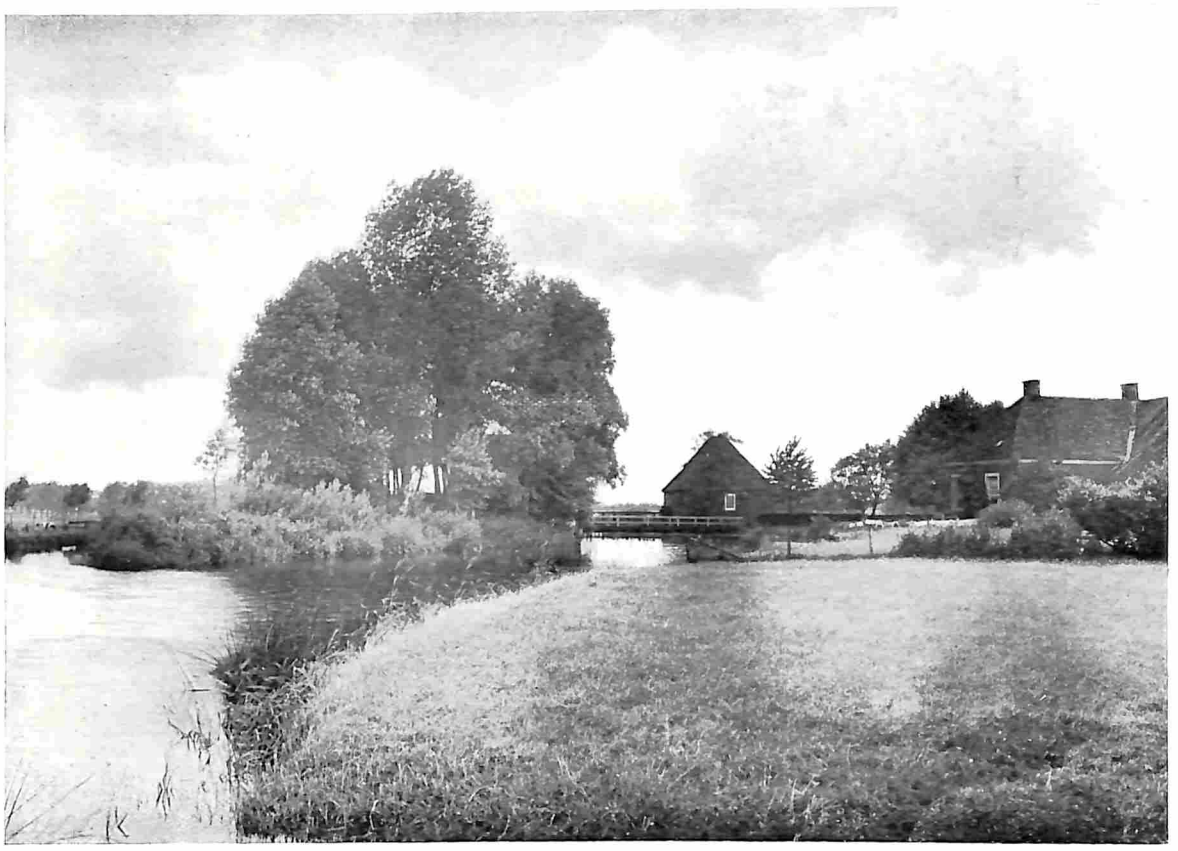

Foto B. J. Hoetinck

BIJ DEN MALLUMSCHEN MOLEN

VLIETBRUG TE LEIDEN

Wie een bezoek brengt aan de stad Leiden make niet alléén een wandeling door de oude binnenstad met haar oude gevels, haar vele hofjes en typische grachten, maar zette haar ook voort langs de mooie singels, die als een kronkelende gordel van smaragd het oude stadsgedeelte omgeven. Doet men zulks, dan komt men ook langs den „Witte Singel" over een hooge brug, waaronder de Vliet stroomt. ⊠ Stilstaande op deze brug ziet men aan de overzijde van de Singelgracht een wel gerestaureerde, maar toch echt-oude brug — de Vlietbrug — zooals een naambordje daaraan bevestigd ook aangeeft. Achter deze brug loopt een lief oud-Hollandsch grachtje — de Vliet — die op 't Rapenburg, de deftige straat van Leiden uitloopt. ⊠ Die Vlietbrug is een echt historische plek. Bij deze brug toch was het, dat op den morgen van den 3en October 1574 de Watergeuzen met hunne platboomde vaartuigen rijk voorzien van geschut, maar ook van levensmiddelen, voornamelijk haring en wittebrood, de stad binnenkwamen. ⊠ Een blik op deze brug wekt als vanzelf herinneringen uit het verleden op. Tijdens den tachtigjarigen oorlog heeft de stad Leiden tweemaal een beleg moeten doormaken. Het eerste beleg duurde van 31 October 1573 tot 21 Maart 1574, terwijl het tweede beleg een aanvang nam op 26 Mei 1574, toen Valdez met een leger van 8000 Walen en Duitschers weer voor Leidens poorten verscheen en door middel van drie rijen verschansingen de stad nauwer en nauwer insloot. ⊠ Jammer genoeg hadden de Leidenaars tusschen het eerste en tweede beleg zich den tijd niet te nutte gemaakt om de stad ruimschoots van levensmiddelen te voorzien. Daaraan was 't dan ook te danken, dat al spoedig gebrek aan voedsel kwam in de benarde veste, vooral toen de insluiting door de Spanjaarden zoo eng werd, dat bijna geen kat meer erdoor kon zonder te worden opgemerkt. Honden en katten werden gegeten en golden als lekkernij, reeds afgekloven en op de mesthoopen geworpen beenderen werden weer opgezocht en opnieuw afgekloven, het bloed van geslachtte dieren werd uit de goten geschept en gedronken. Bij al die ellende kwam ten slotte ook nog de pestziekte, die haar slachtoffers bij honderdtallen velde. ⊠ Intusschen zaten de Watergeuzen niet stil en evenmin de Prins van Oranje, die te Delft vertoefde. Dank zij het dóórsteken der dijken van Rijnland en Delftland was het land rondom Leiden met water overstroomd, doch 't was niet hoog genoeg gestegen om aan de Geuzen de gelegenheid te geven Leidens wallen te naderen. Den 1en October echter draaide de wind, een flinke plasregen begon te vallen, het zeewater werd landwaarts opgestuwd en weldra was 't water rondom Leiden zóó gewassen, dat de Watergeuzen konden opvaren. Eéne groote moeielijkheid was nog te overwinnen n.l. de „Schans Lamme" die zeer versterkt was en bijna onneembaar scheen. Tot groote vreugde evenwel van Geuzen en Leidenaars werd deze schans door de Spanjaarden in den nacht van den 2en op den 3en October verlaten, bang als ze waren voor 't steeds stijgende water. Nu lag de weg open naar Leidens wallen en weldra waren de Watergeuzen met hunne vaartuigen tot aan de Vlietbrug genaderd. Dat deze stoere kerels door de overgebleven en sterk uitgehongerde bevolking van de ontzette stad met blijdschap werden begroet, behoeft geen betoog. Toen de Geuzenvloot de stad naderde, konden vele mannen, vrouwen en kinderen zich niet meer beheerschen en sprongen bij deze brug te water om toch maar de eersten te zijn, dien voedsel konden bemachtigen. Hier werd vol vreugde door de uitgehongerde kelen, al was 't dan ook met zwakke en bewogen stem, aangeheven: „Haring en wittebrood, Leiden uit den nood!" ⊠ Helaas hebben ook op deze plek meerderen hun gulzigheid met den dood moeten bekoopen. De ontzaggelijke honger deed hen 't voedsel niet behoorlijk kauwen en door 't inslikken van te groote brokken zijn velen in het voedsel gestikt. ⊠ Nog steeds wordt ieder jaar op den 3en October bij de herdenkingen viering van Leidens ontzet „haring en wittebrood" onder de behoeftige inwoners van de „Sleutelstad" uitgedeeld. De Gemeenteraad verleent daartoe een jaarlijksch subsidie van duizend gulden aan de 3 Octobervereeniging, die de zorg o.a. ook heeft voor deze uit-

deeling. Gelukkig, dat hieraan de hand wordt gehouden. Mede daardoor wordt de herinnering levendig bewaard aan een schoon gedeelte uit onze Vaderlandsche geschiedenis en roept aan het nageslacht telkens opnieuw voor de aandacht de dappere daden, het vreeselijke lijden, het taaie uithoudingsvermogen der toenmalige Leidsche bevolking, niet 't minst ook de trouw aan den Prins van Oranje. ☒ Namen als van: Van der Werff, Doeza, Bronckhorst en Van Hout mogen nog steeds met eerbied worden genoemd.

Zij waren mannen van „sta-vast", die hebben pal gestaan voor de vrijheid. Aan hunne standvastigheid is het voor een groot deel te danken geweest, dat Leiden in 1574 voor den Prins werd behouden en Holland niet onder het Spaansche juk werd gebracht. De leuze toen aangeheven, was volkomen waar: ☒ „Leiden ontzet — Holland gered!" ☒ Geen wonder dan ook, dat de dankbaarheid groot was, zoowel in Leiden als in 't geheele land, niet 't minst bij den „Vader des Vaderlands". ☒ Den morgen van dien 3en October 1574 kwam men in grooten getale bijeen onder 't gehoor van Ds Pieter Cornelisz. in de Pieterskerk te Leiden om God te danken voor de wondere uitredding. Zingen kon men moeielijk; de stem stokte in de keel. Zelfs de stoere geuzen stonden te huilen als kinderen. ☒ De dankbaarheid van den Prins uitte zich door 't schenken van een Universiteit aan de stad Leiden. Deze hoogeschool heeft zich een wereldbekendheid verworven en wordt nog altijd als de oudste Universiteit van Nederland met eere genoemd. Ze werd gevestigd in 't voormalige „Witte Nonnenklooster" aan 't Rapenburg, dat nog altijd in gebruik is als een deel van de Academie.

J. G. VAN ES

Foto J. G. van Es

LEIDEN. VLIETBRUG

WINTERKONINKJE

's WINTERS als de sneeuw hoog ligt zien we het winterkoninkje, die kleine parmantige zangvogel af en toe een vrachtje dorre blâren of mos weg brengen. Dikwijls vindt hij daarbij nog gelegenheid zijn geducht harde fanfare vroolijk te slaan. Hoe vreemd dit ook moge klinken het tuinkoninkje is bezig met den nestbouw. Echter niet het nest waarin gebroed wordt, maar één of meerdere z.g.n. slaap- of speelnesten, waarin menig tuinkoninkje de felle nachtvorst des winters trotseeren kan. ☒ Die slaapnesten nu worden gebouwd onder een gootrand, in een door vogelvrienden opgehangen sigarenkistje of in een hollen boomwortel. Soms verbouwen ze ook oude lijsternesten, vooral als deze in een beetje verwaarloosde ruige heg zitten. Ze bekleeden die hulpwoningen met wat kippeveeren of wol, maar maken ze overigens tamelijk nonchalant af. Op een kouden Novemberavond vond ik eens vier winterkoninkjes gezellig bij elkaar in een slaapnest dat tegen een houtmijt gebouwd lag. ☒ De broednesten zijn heel wat zorgvuldiger samengesteld. Dikwijls zijn deze met plukjes mos bedekt, dat in het vochtige schaduwhoekje soms blijft leven, zoodat het nest een frisch groen kussentje lijkt, waarin men met een vinger tastend een dikke laag zachte veertjes voelt. ☒ Hierin worden dan de ongelooflijk teere eitjes gelegd. Soms zooveel bijeen dat je vinger in 't nest over een waar vloertje van die gladde eitjes gaat en je er wel zeven tot negen kan schatten. Na het uitbroeden fladderen de ouders af en aan met snavels vol vliegen, muggen, spinnen en honderden insecteneieren. Deze vormen zoo het ideale voedsel voor de kleinere zangvogeltjes. Het winterkoninkje is ongeveer 11 c.M. lang, nog geenszins de kleinste inheemsche zangvogel. Het goudhaantje, vuurgoudhaantje, bladkoninkje of grauwstuitboschzanger zijn beduidend teerder dan het „Jantje". Wel geven het rechtop staande staartje en de afgeronde vleugeltjes hem een eenigermate gedrongen gestalte. Vooral de jonge winterkoninkjes zijn ware donspropjes. Onder een bloeienden meidoorn trof ik eens een troepje aan, dat in een schorsspleet van den stam uitgebroed was en nu op lage takken gezeten de komst van de voedselzoekende ouders wachtte. Hoewel ze nog al wantrouwend waren en reeds goed gebruik van de vleugels maakten lieten twee nakomertjes zich verrassen door de camera, tot grooten schrik van de inmiddels teruggekeerde ouders.

JOS. RUTING

Foto C. J. Steenbergh

WINTERKONINKJE

Torquato Tasso

Uit het Poolsch door

KAZIMIERZ CHLEDOWSKY

3) (*Vervolg*)

OVEREENKOMSTIG deze leer koos Torquato Rinaldo, den paladijn van Karel den Groote, tot zijn held en schreef in tien maanden tijds een gedicht, dat hij met den naam van zijn held betitelde en dat als een voortreffelijk geslaagde proeve van dichterlijke bekwaamheid beschouwd moet worden. Dit gedicht, een samenvatting van verhalen over verschillende ridderlijke avonturen, waarvan de stof gedeeltelijk uit vroegere heldendichten is overgenomen, boeit den lezer niet, maar is vermoeiend door zijn eentonigheid. Niettemin treft ons toch het zuivere gevoel, waarmede de natuurtafereelen erin zijn weergegeven, een, om zoo te zeggen, idyllisch talent, dat later in Torquato's herdersdrama „Aminta" als een prachtige bloem zich zou ontplooien. ☒ Maar Torquato's vader was er niet over te spreken, dat zijn zoon dichter ging worden; immers hij had alle reden om den hofdienst te haten en wilde zijn zoon een bestaan verzekeren onafhankelijk van de luimen der machthebbers. Hij zond hem daarom, na een verblijf van anderhalf jaar te Venetië, in November 1560 naar Padua om daar aan de universiteit in de rechten te studeeren. Torquato echter stelde geen belang in de droge colleges van Guido Panciroli, hij gaf de voorkeur aan de studie der oude ridderromans, die hij in de bibliotheken vond en was vaak te gast bij den ouden letterkundige Sperono Speroni, ten wiens huize de voortreffelijkste mannen bijeenkwamen en geleerde disputen gehouden werden. Hij werd er bevriend met Giovanni Vincenzo Pinelli, een rijken patriciër uit Genua, die, sinds eenige jaren te Padua wonend, zeldzame boeken en antiquiteiten verzamelde, en in wiens gastvrije woning hij ook met geleerden en dichters kennis maakte. ☒ Bernardo stond er finantieel zoo slecht voor, dat hij niet in het onderhoud van zijn zoon kon voorzien. Hij bezorgde hem daarom de bescherming van den jongen Annibale di Capua, een schatrijken Napolitaan, die ook te Padua studeerde. Jon-

gelieden van rijken huize hielden al in hun studietijd een eigen hofstaat er op na. Zij omringden zich met arme medestudenten, in wier onderhoud zij voorzagen en die later hun ,,cliënten" werden. De arme Torquato werd dus reeds op 18 jarigen leeftijd in een hofstaat opgenomen en moest zich vroegtijdig aan ondergeschiktheid gewennen en in de kunst van vleien oefenen. Annibale di Capua was later bekend als aartsbisschop van Napels en werd, zeer waarschijnlijk door zijn kennismaking met vele Polen aan de universiteit te Padua, ook pauselijk legaat in Polen. Zooals reeds gezegd is, had Torquato lust noch aanleg voor de studie in de rechten en zijn vader, dit inziende, vergunde hem, na een jaar in Padua doorgebracht te hebben, zich aan philosophische studies te wijden en de colleges van Francesco Piccolomini van Siena, Marc Antonio Passera en van Sigonio te volgen; zelfs veroorloofde hij hem eindelijk zijn ,,Rinaldo" uit te geven. ☒ Om door dit gedicht een machtigen beschermer te krijgen, raadde zijn vader hem aan het op te dragen aan kardinaal Luigi d'Este, die toen reeds als zeer vrijgevig bekend stond. De kardinaal aanvaardde de dedicatie en Torquato laschte in zijn gedicht de Stanza's in, waarin hij zijn toekomstigen beschermheer een drievoudige kroon voorspelde, de eer van het onderdrukken der ketterij en van het organiseeren van een nieuwen kruistocht.

Ma quando, il crin di tre
corone cinto,
V'avrem l'empia Eresia domar già visto,
E spinger pria, da santo amor
sospinto
Contra l'Egitto i Principi di
Cristo;
Onde il fiero Ottomano oppresso e vinto
Vi ceda a forza il suo mal
fatto acquisto;
Cangiar la lira in tromba e' in
maggior carme
Dir tenterò le vostre imprese
e l'arme.
(Rinaldo I, 5).

Wij vertelden reeds hoezeer de gebeurtenissen afweken van deze vleiende voorspelling. ☒ Maar ook aan Annibale di Capua, zijn studiegenoot aan de universiteit te Capua en tevens zijn beschermer, betuigde Torquato zijn dankbaarheid door hem in zijn ,,Rinaldo" een schoone octave te wijden; ook aan Stanislaus graaf Tarnowski viel dit voorrecht ten deel:

De' duo quindi lontan, giovani in vista,
La sacra mitra ha l'un, l'altro la spada;
Un, Annibal di Capua, onde di trista
Convien che lieta Roma un tempo vada;
L'altro, che la fortezza al senno mista
Avendo al Ciel si farà larga strada,
E Stanislavo, di Tarnovio Conte,
Che star potrà co' più famosi a fronte.
(Rinaldo VIII, 10).

In Tasso's tijd studeerden vele Polen aan de hoogeschool te Padua; in Augustus 1561 bedroeg hun aantal veertien en een jaar later reeds veertig; na de Duitschers vormden zij de meerderheid onder de studenten van vreemde nationaliteit. Dat hun aantal in dit enkele jaar, van 1561 tot 1562, zoo toenam, was hieraan toe te schrijven, dat Venetië na den oorlog met de liga van Kamerijk de universiteit te Padua geheel gereorganiseerd en er de beste leerkrachten beroepen had.

(*Wordt vervolgd*)

Foto Brogi

TORQUATO TASSO DOOR ALEXANDRO ALLORI

De doolhof der dwaasheid

25) DOOR RALPH SPRINGER

EEN vreeselijke straf wacht hen, in den Tower te Londen. Joris Jochem had in geschiedenisboeken over die gevangenis gelezen en rilde. Hij die daar binnen ging, kwam er niet meer levend uit. Maar dra richtte hij zich gerustgesteld weer op. ,,Waarde vriend," zei hij minzaam en liep op den officier toe, ,,ongetwijfeld stuurt mijn collega Sydney Jefferson je". ,,Inderdaad zendt mijn chef Sydney Jefferson mij om den Nederlandschen detective Joris Jochem en zijn Watson te verlossen". ,,Wel, dan kom je net intijds. Ik ben Joris Jochem". Nu barsten de roovers in luide kreten van bewondering los. ,,Dát is kranig! Een pracht-idee! Wat een kerel!" ,,Leve onze Ben Bighead! Hij weet altijd een uitweg!" ,,Goed zoo, Ben, bedonder ze fijn!" De officier mikte op het dikke hoofd van Joris Jochem. ,,Geen stap verder, vijftienvoudige moordenaar en bedrijver van ontelbare andere misdrijven. Beken, waar heb je dien ongelukkigen detective verborgen?" ,,Ik ben Joris Jochem!" herhaalde de detective. ,,Flink zoo, Ben! Een reuzezet van je!" schreeuwden de roovers. Zelfs de gedoode roover met den driekleurigen baard richtte zich even op, om Joris Jochem bemoedigend en bewonderend toe te lachen. ,,Voor de laatste maal!" donderde de officier. ,,Verfoeilijke zoon der hel, waar heb je den dapperen Hollander verborgen?" ,,Geen bekenteni.? Mannen, grijpt hém en zijn langen Luitenant Archibald". Agenten traden snel hun officier voorbij om zijn bevel op te volgen. Nóg sneller echter sprongen de roovers naar voren om het tweetal te verdedigen. Een vreeselijke botsing scheen niet meer te voorkomen. ,,Halt! Op de plaats, rust!" Klaar om te schieten! Legt aan, vuurrrrr!' beval de officier snel achtereen. Tegelijk met zijn laatste woord brandde een tiental revolvers los. De roovers uitten rauwe kreten en vielen rechts en links van Joris Jochem op den vloer. Anderen sprongen naar voren, doch opnieuw werd een salvo gekommandeerd. Wéér vielen er doden. Joris Jochem hield de handen aan zijn ooren, zoo hartverscheurend klonken de laatste zuchten en klachten. Hij begreep er niets van, dat de kogels hem en Oom Karel spaarden, schoon zij beiden recht tegenover de revolvers stonden. Echter wilde hij het noodlot niet langer tarten en trok zich terug, trachtend in de gang te ontkomen. Nog één maal schoten de agenten hun revolvers af en drongen toen onweerstaanbaar op den detective en Oom Karel toe. Deze verdedigden zich dapper met bijl en revolver, doch de overmacht was té sterk. De twee of drie overlevende roovers werden, evenals zij, gebonden, en geblinddoekt; allen werd een prop in den mond gestoken. Toen werden zij naar buiten gesleurd en op een wagen gesmeten. ,,Martel hem onderweg nog niet", hoorde Joris Jochem den officier zeggen. ,,Hij moet in goede conditie en in bezit van ál zijn bloed zijn, als we hem aan de foltercentrale overleveren. De moord op Joris Jochem en diens Watson doet de maat overloopen. Het eind hunner schurkenstreken is daar. Het laatste uur van Ben Bighead en lange Archibald heeft geslagen!"

(*Wordt vervolgd*)